

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека
імені Софії та Олександра Русових

**З досвіду роботи
публічних бібліотек
Чернігівщини**

2024 рік

Інформаційно-аналітичний бюлетень

У 2024 р. бібліотечні послуги населенню Чернігівської області надавало 560 бібліотек системи Міністерства культури та стратегічних комунікацій. З них 535 бібліотек для дорослих, 1 бібліотека для юнацтва та 24 бібліотеки для дітей.

Станом на 01.01.2025 р. бібліотечна мережа області становить 559 бібліотек, що на 11 менше ніж торік.

У 2024 р. з мережі бібліотек області за погодженням Міністерства культури та інформаційної політики виключено Курилівську сільську бібліотеку Талалаївської сільської ради Ніжинського р-ну.

Рішенням сесії Березнянської селищної ради на базі переданих бібліотек-філій КЗ «Менська централізована бібліотечна система» було створено КЗ «Публічна бібліотека Березнянської селищної ради», до складу якого ввійшли: бібліотека-філія для дітей с-ща Березна, бібліотеки-філії сіл Локнисте, Бігач, Миколаївка, Гусавка, Сахнівка з бібліотечним пунктом у с. Климентинівка. Також рішенням тієї ж сесії було винесено рішення про припинення шляхом ліквідації бібліотеки-філії с. Лугове. Таким чином, мережа бібліотек Березнянської ТГ зменшилась на дві бібліотеки. На даний час готується подання до Міністерства культури та стратегічних комунікацій України щодо погодження ліквідації бібліотек-філій.

Без погодження Міністерства культури та стратегічних комунікацій України було здійснено реорганізацію Онищенківської сільської бібліотеки Линовицької ТГ (загальний фонд бібліотеки передано до Богданівської сільської бібліотеки Линовицької селищної ради); Плугатарської сільської бібліотеки-філії Талалаївської селищної ради Прилуцького району у бібліотечний пункт, а Липівського бібліотечного пункту – у бібліотеку-філію.

Киселівська ТГ не прозвітувала про роботу семи бібліотек (Киселівської, Боромиківської, Брусилівської, Малинівської, Новоселівської, Петрушинської, Терехівської). За інформацією, яку надав відділ освіти, культури, туризму, сім'ї, молоді та спорту Киселівської сільської ради, рішенням сесії Чернігівської районної ради від 28.01.2021 «Про передачу бюджетної установи – КЗ «Киселівська публічна бібліотека» Чернігівської районної ради Чернігівської області, її майна та бібліотечного фонду зі спільної власності територіальних громад сіл, селищ і міст Чернігівського району у комунальну власність Киселівської сільської ради» на баланс Киселівської

сільської ради було передано майно та бібліотечні фонди Киселівської, Боромиківської, Брусилівської, Малинівської, Новоселівської, Петрушинської, Терехівської бібліотек. Під час реорганізації КУ «Чернігівська районна централізована бібліотечна система» Чернігівської районної ради Чернігівської області були звільнені працівники зазначених бібліотек. До штатних розписів закладів культури Киселівської сільської ради посади бібліотекарів не введені. Інших рішень щодо бібліотечної системи громади не приймалося.

Рішенням сесії Височанської сільської ради Ніжинського району КЗ «Публічна бібліотека Височанської сільської ради» було реорганізовано шляхом приєднання до КЗ «Центр культурних послуг Височанської сільської ради».

Відповідно до державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками, за відсутності стаціонарної бібліотеки, обслуговування жителів здійснювалося у 55 бібліотечних пунктах.

Через систематичні обстріли прифронтових громад та недостатнє фінансування частина сільських бібліотек Новгород-Сіверської, Ріпкинської та Семенівської ТГ у звітному році перебували у простої чи не працювали.

У 2024 р. за часом роботи бібліотек на тиждень менше ніж 16 год працювало 82 (15%) бібліотеки, від 16 до 20 год – 223 (40%), від 20 до 40 год – 113 (20%), 40 год – 104 (18%), понад 40 год – 38 (7%). Зокрема у суботу та/або неділю працювало 232 бібліотеки (41%).

Загальна площа приміщень бібліотек у 2024 р. становила 54948,46 м², посадкових місць для користувачів – 8352.

На 01.01.2025 р. загальний фонд бібліотек області становить 6041,32 тис. пр. Основна частина фонду – друковані видання, які складають 99% від загального числа (книги – 91%, періодичні видання – 8%), аудіовізуальні видання – 0,2%, електронні видання – лише 0,05%.

За 2024 р. бібліотечний фонд у порівнянні з минулим роком зменшився на 476,88 тис. примірників. Основними причинами є актуалізація бібліотечних фондів, списання зношеної літератури, недостатнє фінансування на поповнення фондів.

Поповнення бібліотечних фондів бібліотек області новими надходженнями за звітний рік становить 46,7 тис. примірників. До сільських бібліотек області надійшла 21,54 тис. примірників.

Найбільше надійшло примірників до бібліотек Чернігівської МЦБС (5 тис. 748 пр.), Сновської (3 тис. 977 пр.), Бахмацької (2 тис. 421 пр.), Бобровицької ТГ (2 тис. 234 пр.), Прилуцької МЦБС (1 тис. 824 пр.), Вертіївської (1 тис. 541 пр.), Новгород-Сіверської (1 тис. 405 пр.), Менської (1 тис. 404 пр.), Сухополов'янської ТГ (1 тис. 385 пр.), Ніжинської МЦБС (1 тис. 245 пр.)

Послуги в бібліотеках області отримали 241,6 тис. користувачів, що на 1,5 тис. менше ніж у 2024 р. За віком: до 6 років – 2%, від 6 до 14 років – 22%, від 14 до 18 років – 9%, від 18 до 35 років – 15%, від 35 до 60 років – 31%, від 60 років – 21%.

У 2024 р. користувачам публічних бібліотек області було видано 4954,49 тис. пр. документів, що на 78,97 тис. пр. більше ніж у 2024 р. З них користувачам у сільській місцевості – 2194,02. Книг – 3963,2 тис. пр. (80%), періодичних видань – 971,98 тис. пр. (19,6%), аудіовізуальних матеріалів – 19,31 тис. (0,4%).

Загальна кількість бібліотек, які мають комп'ютери, – 216, що становить лише 38% від загальної кількості бібліотек. Кількість комп'ютерів у бібліотеках – 702. У сільській місцевості – 268 одиниць. Доступ до мережі Інтернет має 591 комп'ютер, з них в сільській місцевості – 182.

12 бібліотек області мають власні сайти. 162 бібліотеки – блоги та сторінки у соцмережах (з них у сільській місцевості – 121).

У 2024 р. загальна кількість фахівців бібліотек області становила 824 особи. Із загальної кількості працівників на повний робочий день працювало 456 осіб (55%), у сільських закладах – 131 особа (16%), на неповний – 368 осіб (45%), у сільських закладах – 343 особи (42%).

Залежно від стажу роботи персонал розподілився так:

- до 3 років – 100 осіб (12%);
- від 3 до 10 років – 135 осіб (16%);
- від 10 до 20 років – 162 особи (20%);
- понад 20 років – 427 осіб (52%).

За рівнем вищої освіти персонал розподілився так:

- початковий, перший рівень – 452 особи (55%), з них спеціальна – 281 (34%);
- другий рівень – 323 особи (39%), з них спеціальна – 158 (19%).

У 2024 р. бібліотекарі області долучалися до семінарів, круглих столів, тренінгів та інших заходів, які проводила Чернігівська ОУНБ імені Софії та Олександра Русових.

26 квітня бібліотекарі області взяли участь в онлайн-семінарі **«Розвиток бібліотек області як хабів цифрової освіти»**.

30 квітня відбувся підсумковий семінар діяльності за 2023 рік бібліотек області **«Організація діяльності бібліотек в умовах війни: підсумки роботи за 2023 рік та нові перспективи»**, в рамках якого було підбито підсумки та нагороджено учасників обласного рейтингу-конкурсу **«Краща бібліотека року»**. Абсолютними переможцями конкурсу з врученням спеціальних дипломів «Краща бібліотека року» та цінних призів визнано Сновську публічну бібліотеку Сновської міської ТГ, Стрільницьку сільську бібліотеку-філію КЗ «Бахмацька публічна бібліотека» Бахмацької міської ради, бібліотеку для дітей КЗ «Публічна бібліотека» Бобровицької міської ради. Представниці бібліотек-переможниць креативно та цікаво презентували учасникам семінару роботу своїх закладів.

27 червня у зв'язку з безпековою ситуацією в країні, недофінансуванням бібліотечних закладів області, тривалими відключеннями електроенергії, вперше щорічний круглий стіл **«Я пропоную свій досвід»** для сільських бібліотек було проведено у форматі онлайн (попередні роки проводили на базі сільської бібліотеки-переможниці рейтингу-конкурсу «Краща бібліотека року»).

18 вересня було організовано та проведено семінар у змішаному форматі **«Літописи громад пишемо разом»**, в якому взяли участь бібліотекарі області, історики, краєзнавці та журналісти.

6 листопада було проведено обласну школу керівника **«Сучасний вимір діяльності публічних бібліотек територіальних громад: можливості та реалії»**.

25–28 листопада для бібліотекарів області було проведено серію онлайн-заходів **«Медіаграмотність у сучасному світі»**, а 24 грудня – онлайн-захід **«Розширюємо**

межі: як бібліотекарі Чернігівщини можуть долучитися до створення української Вікіпедії».

22 серпня для бібліотек Борзнянської, Плисківської, Височанської та Комарівської територіальних громад було проведено **методичну онлайн-консультацію «Облік бібліотечних фондів».**

У 2024 р. фахівці Чернігівської ОУНБ імені Софії та Олександра Русових здійснили 4 виїзди до бібліотек області, з них три комплексних аналізування діяльності бібліотек Бобровицької, Новобасанської та Гончарівської ТГ та одне надання методичної допомоги бібліотекам Комарівської ТГ.

Активно долучалися бібліотеки області і до VIII–XI етапів Всеукраїнського дослідження **«Публічні бібліотеки України в умовах російської збройної агресії»**, яке з 2022 р. проводить Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого за участі обласних універсальних наукових бібліотек. Отримана інформація узагальнюється і надається Міністерству культури та стратегічних комунікацій України, а також опублікована на блозі «Публічна бібліотека територіальної громади».

На жаль, через постійні обстріли прикордоння військами рф бібліотечна спільнота області у 2024 р. мала значні втрати – повністю знищено фонди і приміщення Янжулівської, Миколаївської та Тимоновицької бібліотек Семенівської громади. Пошкоджень також зазнали Семенівська публічна бібліотека та бібліотека для дітей. Наразі в Семенівській громаді працює 4 бібліотеки: Семенівська публічна бібліотека, Семенівська бібліотека для дітей, Іванівська та Погорільська сільські бібліотеки-філії. Крім Семенівської громади, під постійними обстрілами перебувають Сновська, Городнянська, Новгород-Сіверська та Корюківська ТГ. Пошкоджень також зазнала Поліська сільська бібліотека-філія КЗ «Городнянська ЦБС» Городнянської міської ради.

Протягом 2024 р., незважаючи на регулярні обстріли армією рф прикордоння Чернігівщини і області в цілому, бібліотеки продовжували обслуговувати користувачів, популяризували книгу і читання, активно займалися актуалізацією фондів, соціокультурною діяльністю, долучилися до різноманітних проєктів, грантів, конкурсів, сприяли патріотичному вихованню дітей та молоді, допомагали ЗСУ тощо.

♦ ПРОМОЦІЯ КНИГИ ТА ЧИТАННЯ

Щоб залюбити користувачів у книгу і читання, треба цікаво та креативно подавати інформацію про книгу, рекламувати її, вивчати запити користувачів. Так, у **Борзнянській публічній бібліотеці** користувачам роздавали анкети із запитаннями, пов'язаними з проблемами читання, мотивацією читання, читацькими інтересами, роллю та місцем книги в житті людини (бліцопитування «Книга і бібліотека у нашому житті», «Читання для душі», «Моя улюблена газета», «Естетична насолода», «Десятка науково-популярних»). **Варвинська публічна бібліотека** провела декілька соціологічних досліджень: «Сучасний читач: інформаційні потреби та можливості їх задоволення бібліотекою», «Незадоволений читацький попит на вітчизняну книжкову продукцію у публічних бібліотеках України». Учасники – респонденти-користувачі публічної бібліотеки та чотирьох сільських бібліотек-філій. Проведені соціологічні дослідження показали, що в умовах війни респонденти активно відвідують бібліотеки. Для більшості з них книги і читання є антистресом, що відвертає увагу від реалій життя, зберігає психологічне здоров'я.

З метою промоції книги і читання бібліотеки області використовували різноманітні методи: читацькі клуби, літературні вечори, ігрові програми, конкурси на найкращого читача тощо. Протягом звітного року безліч презентацій, виставок, інсталяцій, екскурсій, зустрічей з письменниками відбулося у бібліотечних закладах області, спрямованих на формування потреби читати кожного дня.

Більшість бібліотек Чернігівщини долучалися до Всеукраїнської інформаційно-просвітницької тематичної акції «Національний тиждень читання. Тиждень поезії», яку проводив Український інститут книги, та Всеукраїнського тижня дитячого читання. Наприклад, у **Бобровицькій дитячій бібліотеці** Тиждень читання проходив під гаслом «Непереможна та єдина читацька Україна», у межах якого було проведено: день книжкових сюрпризів «Овва! Ну й дива! Один плюс один буде ... гра!», інтелект-вікторина «Подорож у світ цікавого», гра-подорож «Веселі пригоди в країні Читалії», воок-квест «Головний скарб бібліотеки», гармидер-день «Веселі канікули».

На базі «Простору, безпечного для дітей» Бобровицької бібліотеки створено проєкт «Дивись та Читай». Перед показом фільму чи мультфільму бібліотекар знайомить читачів з книжкою: розповідає про автора, назву, зачитує цікаві моменти або розповідає історію написання книги. А після перегляду обов'язково проводиться

дискусія, обговорюються враження від фільму. Таким чином, у багатьох дітей виникає бажання прочитати книгу, за якою знятий фільм. Такі заходи проводяться під час канікул чи до якихось важливих дат, подій, свят. Фільми, що були у репертуарі кінозалу: «Чарлі і шоколадна фабрика», «Відьми» (Роалд Дал), «Сторожова застава» (Володимир Рутківський), «Хлопчик у смугастій піжамі» (Джон Бойн), «Кіт у чоботях» (Шарль Перро), «Як приборкати дракона» (Крессіда Коуелл) та ін.

У **Борзнянській публічній бібліотеці** на сторінці фейсбук постійно діє рубрика «Топ читацьких симпатій», де читач фотографується з улюбленою книгою, та відеокаст «Мої враження від прочитаної книги», де відвідувачі розповідають про сюжет, цікаві моменти в книзі, що найбільше сподобалося та вразило.

На базі **Коропської публічної бібліотеки** проходять:

- Літературно-музичний фестиваль «Поетичне Придесення» (започаткований у 2023 р.) Проводиться з метою підтримки діяльності місцевих поетів, популяризації їхніх творів та залучення творчої молоді до поетичного мистецтва. Фестиваль присвячений заснуванню творчого клубу «Первоцвіти Коропщини». Цьогоріч це літературно-музичне свято було організоване вдруге та присвячене пам'яті В. Д. Кирилюка і в підтримку ЗСУ, зокрема на допомогу для придбання дронів захиснику Володимиру Кирилюку, сину покійного письменника.

- Літературно-мистецький конкурс на здобуття премії імені Василя Никітіна. У пам'ять про видатного земляка, українського поета і журналіста на Коропщині заснована премія, якою щороку відзначають творчих людей.

Менська публічна бібліотека, завдяки встановленню у місті LTD-екрана, транслює на ньому інформацію про основні заходи свого закладу, рекламує нові надходження літератури. Також у 2024 р. на фейсбук-сторінці публічної бібліотеки започатковано онлайн-рубрику «Літературний двіж», де молоді читачі розповідають про свої улюблені книжки.

Біля **Олишівської публічної бібліотеки** було відкрито «Читай-двір» з розвагами «Літо+книга+Я» та запропоновано дітям веселі конкурси, акції добра і щастя, правознавчу абетку «Мої права та обов'язки», флешмоб вдячності ЗСУ та безпрограшну

лотерею. Було проведено вшанування пам'яті дітей, які загинули внаслідок збройної агресії росії проти України.

Топчіївська бібліотека-філія Олишівської публічної бібліотеки запрошувала маленьких українців на «Бібліопарасольку». Парасольки кожного разу були незвичайні – загадкова, казкова, кмітливих. Кожна з них мала завдання, яке потрібно було виконати. Діти розгадували загадки, мудрували над кросвордами, впізнавали та малювали своїх улюблених казкових героїв.

У жовтні у **Прилуцькій міській центральній бібліотеці ім. Л. Забашти** було організовано збір книг прилуцьких авторів для створення української бібліотеки в польському місті Варна. Цей збір ініціювала письменниця з Чернігова, волонтерка Олена Грицюк. Сорок вісім книг від прилучан поповнили книгозбірню у Варні.

Успішною виявилась міська акція, присвячена Дню молоді «ЧитаєМО» (читає молодь). Усі бібліотеки міста представили містянам сучасну літературу зі своїх фондів. Були підготовлені списки книг, які містяни за бажанням можуть придбати самі. Це сприяло залученню молоді до бібліотек та зацікавлення їх якісною українською книгою.

У всіх бібліотеках області до 210-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка були підготовлені книжкові виставки, конкурси, вікторини та інші заходи. Наприклад, до цієї дати в **Козилівській бібліотеці-філії Холминської публічної бібліотеки** була проведена літературно-музична присвята «Кобзарю, Пророче, Поете, сьогодні вся слава – Тобі!», на якій учасниці клубу «Берегиня» декламували вірші та уривки з поем Шевченка, а також виконали пісню на слова поета «Рече та стогне Дніпр широкий». Захід завершився представленням книжкової виставки «Ти нам залишив прагнення високі, шляхи священні, по яких іти».

Популяризація читання в бібліотеках Бахмацької громади є важливим завданням, спрямованим на підвищення рівня освіченості та культурного розвитку, для створення позитивної атмосфери навколо читання та залучення користувачів. Родзинкою став проєкт **Бахмацької центральної бібліотеки «Велобібліотека»**. У День згадування улюблених книг бібліотекарі центральної бібліотеки провели вуличну акцію «Я і моя улюблена книга». Перехожі зацікавлено розглядали книжкову виставку, поділилися своїми враженнями про читання улюблених творів та отримали інформаційні буклети.

Щоб дивувати, захопити користувачів чимось цікавим у **Зеленівській сільській бібліотеці-філії Бахмацької публічної бібліотеки** відбувся літературний каламбур «Книгоманія». Учасники брали участь у жартівливих вікторинах, відгадували літературні анаграми, придумували літературні омоніми. У **Курінській сільській бібліотеці-філії** організовано бібліотечний бульвар «Твоя бібліотека» та проведено Тиждень сімейного читання «Мій улюблений жанр книг». Такі заходи приваблюють читачів до бібліотеки, дають можливість корисно та пізнавально провести час. Традиційними дні сімейного читання є і для **Григорівської сільської бібліотеки-філії**, тож у бібліотеці відбувся бібліовізит «Улюблені книги моєї родини». У **Фастовецькій сільській бібліотеці-філії** читачі взяли активну участь у гри-вікторині «Книга відкриває світ», жваво обговорювали завдання, відповідали на запитання.

Важливими у промоції книги та читання є зустрічі з письменниками. Так, у низці бібліотек області відбулися презентації творчості:

- журналіста, засновника і редактора обласних газет «Світ-інфо» і «Струна», письменника Петра Антоненка та поетеси Світлани Коробової (Менська, Сновська публічні бібліотеки, Прилуцька міська центральна бібліотека ім. Л. Забашти та ін.);

- письменниць Валентини Михайленко та Любові Борисенко (Менська, Коропська, Сосницька публічні бібліотеки, Бахмацька центральна бібліотека та ін.);

- автора відомого проєкту «Служба розшуку дітей», заслуженого журналіста України, режисера-документаліста, поета і музиканта, письменника, волонтера, співзасновника видавництва «ТаТиЩо» Руслана Горового (Менська, Ічнянська публічні бібліотеки; Бобровицька бібліотека для дорослих; Бахмацька, Городнянська центральні бібліотеки; Ніжинська, Прилуцька, Чернігівська, Новгород-Сіверська міські бібліотеки та ін.);

- письменника, літературознавця, члена НСПУ та НСЖУ Олександра Забарного «По обидва береги серця» (написана у співпраці з художником Анатолієм Риженком) (Прилуцька міська центральна бібліотека ім. Л. Забашти, Срібнянська центральна бібліотека).

У **Носівській публічній бібліотеці** протягом року відбулися презентації книги Л. Корженко «Козари: шлях через століття» – це добірка матеріалів і досліджень з історії, краєзнавства і топоніміки села Козари, малої Батьківщини автора та упорядника книги, та поетичної збірки О. Мариненко «Душі вишнева заметіль».

У Всесвітній день поезії у **Прилуцькій міській центральній бібліотеці ім. Л. Забашти** відбулась зустріч з письменницею з Конотопа Іриною Вазерцевою (Лукаш).

Чернігівська міська бібліотека імені М. М. Коцюбинського проводила десятки презентацій творчості письменників,

зокрема: Оксани Зененко, Олени Печорної, Олени Кузьміної, Наталії Довгопол, Люко Дашвар та ін.

У **Бобровицькій бібліотеці** для дорослих відбулась презентація книги «Феєрія духу» Ярослава Карпця, журналіста, письменника, засновника та головного редактора видавництва «Видавнича майстерня «YAR».

Книга оповідає про життя і творчість видатного земляка Павла Тичини.

Новгород-Сіверська міська бібліотека організувала творчу зустріч з відомою сучасною українською письменницею, літературознавицею, викладачкою Тетяною Белімовою.

◆ СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Соціокультурна робота бібліотек області у 2024 р. була представлена широким спектром різноманітних форм – зустрічі, презентації, лекції, тренінги, майстер-класи, конкурси, вікторини, дискусії, перформанси, благодійні концерти, мистецькі виставки тощо.

Протягом року в **Ніжинській міській центральній бібліотеці ім. М. Гоголя** свою творчість презентували вихованці Ніжинського будинку дітей та юнацтва (виставка «Ми незламні, ми з України»), вихованці Ніжинської станції юного техніка гуртка «Технічний дизайн» (виставка «У світі фантазій»); відбулися виставки вишитих рушників Тетяни Постовалової «Вишиваний Великдень», вишитих узорів до дня

вишиванки Ірини Гузь «Хай міцніє нитка роду», вишитих рушників заслуженої майстрині народної творчості України «Перлини творчості «Раїси Саврасової» та ін.

Знаковою подією для **Бобровицької бібліотеки для дорослих** була зустріч з письменниками Українського ПЕН. У складі літературно-волонтерської групи до бібліотеки завітали відомі письменники: Мирослава Барчук, Саша Довжик, Софія Андрухович, Катерина Калитко, Вахтанг Кебуладзе, Грег Діннер та інші. Літератори групи презентували бібліотеці добірку книг українською мовою, декламували вірші з поетичної антології «Поміж сирен», а також передали до фонду бібліотеки книжки англійською мовою від Book Aid International.

Зібрав своїх шанувальників майстер-клас для дорослих «Великодній оберіг – писанка» та новорічний майстер-клас «Ялинкова прикраса», які провела майстриня, директорка публічної бібліотеки Леся Циба.

До другої річниці російської окупації Чернігівської області у Публічній бібліотеці відбувся круглий стіл «Окупація. Свідчення очевидців». На захід завітали люди, які пережили ці події та поділилися спогадами про те, як потерпали від ворожої навали, як гуртувалися та допомагали один одному, щоб вижити і вигнати ворога зі своєї землі.

У **Срібнянській центральній бібліотеці** відбувся зворушливий вечір-спомин «Пам'ять вічна, як пісня», присвячений 90-річчю від дня народження заслуженого працівника культури України Анатолія Чміля (1934–2012). Видатний діяч культури залишив глибокий слід у розвитку мистецтва Срібнянщини, де 34 роки очолював районний відділ культури.

У **Бахмацькій центральній бібліотеці** відбулася творча зустріч майстринь української вишивки «Хай міцніє нитка роду» та виставка їхніх робіт. У дружньому колі мисткині Валентина Терещенко, Валентина Басараб, Наталія Гриненко, Ольга Семенчук поділилися секретами майстерності, розповіли власні історії про те, що спонукало їх узятися за вишивання та обмінювалися досвідом.

Також у бібліотеці відбувся майстер-клас з хусткування «Барвисті святині – білі, червоні, тернові», який провела організаторка екскурсій Національного заповідника «Гетьманська столиця» Олена Ромашко. Майстриня розповіла про історію української

хустки, продемонструвала різні способи зав'язування хусток. Флешмоби «Мамина хустка – оберіг родини» відбулися у Курінській, Тиницькій, Фастовецькій сільських бібліотеках-філіях. Година народознавства «Хустка – долі берегиня» – у Зеленівській сільській бібліотеці-філії.

У Новгород-Сіверській міській бібліотеці відбулася творча зустріч з відомим чернігівським журналістом, мандрівником, письменником і дослідником Олександром Волощуком.

У читальній залі Сосницької публічної бібліотеки було проведено виставку вишитих і тканих, святкових

та буденних рушників, які виготовили жительки Сосниччини, Коропщини, Ріпок, Кролевця. Відвідувачі мали змогу не лише переглянути зразки давньої та сучасної вишивки, а й дізнались про особливості використання рушників у побуті, обрядах та ритуалах.

Виставку відвідувала рада ветеранів, студенти Сосницького обліково-економічного фахового коледжу, сосничани та гості містечка.

Значна увага в Сосницькій бібліотеці приділяється настільним іграм. Наприклад, молодь спробувала себе в ролі парламенту молодшої держави, вдосконалила комунікативні навички, логічне мислення, креативність за допомогою настільної гри «Країна гідності».

Перед Різдвяними канікулами у бібліотеці маленькі відвідувачі створювали яскраві й унікальні прикраси для своїх ялинок, розписували дерев'яні іграшки на ялинку, ознайомилися з дуже цікавим видом малювання – скретч-мистецтвом.

Влітку у дворі бібліотеки влаштували зону відпочинку, де з піддонів зробили меблі та влаштовували покази вечірнього кіно, попкорн, чай. Закривали сезон теплих

літніх кіносеансів заходом із просеко та фокачею. У заходах взяла участь молодь віком 18-35 років.

Цього року працівниці публічної бібліотеки спільно з представницею будинку творчості організували захід згуртування за програмою «Добре». Обрали формат квізу – інтелектуально-розважальної гри. За звання «Інтелектуали Сосницької громади» боролось сім чудових команд. Після захопливої гри та нагородження переможців, учасників запросили поспілкуватись у неформальній атмосфері та відновити свої сили, скуштувавши козацький куліш та інші смаколики.

У **Сухополов'янській публічній бібліотеці** було організовано перегляд та обговорення документального фільму «Мир» з колекції DOCUDAYS UA до Дня єднання, на який зібралися читачі, гості, працівники Прилуцького районного відділу філії Державної установи «Центр пробації» в Чернігівській області.

Пізнавальним було й засідання клубу книголюбів «Джерело», на якому відбулася зустріч з Антоніною Кізловою, доктором історичних наук, прилучанкою, онукою місцевого поета-гумориста, журналіста та колишнього редактора Прилуцької районної газети «Правда Прилуччини» О. Кліміші.

Унікальна творча зустріч у межах книгозбірні відбулася з учасниками мандрівного літературного туру містами України за проєктом «Слідом за [#Голосами](#)»: Тетяною Пилипець – засновницею Всеукраїнського форуму військових письменників, упорядницею книги-антології [#Голоси](#); Володимиром Коротею – українським письменником, громадським діячем, військовослужбовцем, одним з авторів антології [#Голоси](#) та власних книг «Пригоди фантома», «Роздуми фантома про державотворення»; Ольгою Криштопою – письменницею, авторкою щемливих поезій, волонтеркою, громадською діячкою.

У **Смоській сільській бібліотеці-філії Сухополов'янської публічної бібліотеки** до Всесвітнього дня боротьби з тютюнопалінням та Міжнародного дня боротьби зі зловживанням наркотичними засобами та їхнім незаконним обігом проведено

годину-застереження: «Алкоголь і наркотики – штучні злети та болючі падіння». Спілкування з дітьми супроводжувалося відеороликами про шкідливість тютюну, алкоголю та наркотичних засобів на організм людини.

2024 рік розпочався надзвичайною для Чернігівської центральної бібліотеки ім. М. М. Коцюбинського подією – зустріччю з відомою музиканткою Наталією Жижченко (ОНУКА). Під час зустрічі говорили про творчість співачки та створений нею мистецький простір на «Фабричній, 12» у Чернігові.

Наприкінці березня у бібліотеці відбулась зустріч з гендерною активісткою та тренеркою Іриною Рубіс. Пані Ірина викладає в багатьох країнах світу, нині проживає та працює в Лондоні, тож слухачі отримали унікальну можливість отримати цінні знання, навички та досвід.

Цікава зустріч відбулась із Мирославом Шкандрієм, професором Манітобського університету у Вінніпегу, Канада. Мирослав Шкандрій – голова департаменту германістики й славістики Манітобського університету, автор монографій з історії української історії, літератури й культури.

З нагоди відзначення 1000-ліття Чернігівського князівства у Центральній бібліотеці ім. М. М. Коцюбинського відбувся брейн-ринг. Участь в інтелектуальній грі взяли чотири команди: читачі та співробітники бібліотеки, курсанти Пенітенціарної академії України, учасники дитячо-підліткового клубу «Україна» та журналісти.

Незабутньою була і творча зустріч з істориком Нантського університету Тьєррі П'елем та концерт бразильської музики від Арнальдо Прете.

У **Вергіївській сільській публічній бібліотеці** було проведено просвітницьку лекцію «Передумови та підстави виникнення Ніжинського полку Війська Запорозько-

го та їхнє значення в сучасному державотворенні». Лектор – Микола Шкурко, директор БФ «Ніжен», та Володимир Ювко, представник козацького осередку.

♦ РОБОТА З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

Робота з дітьми та молоддю була і залишається ключовим напрямом для бібліотек Чернігівщини.

У **Бобровицькій бібліотеці для дітей** з нагоди Дня Європи було проведено читай-ярмарок «Європейські книжки на будь-які читацькі смаки» та бібліоподорожж «Різдвяні традиції Європи». Потім діти порівняли традиції з українськими.

З метою популяризації здорового способу життя серед дітей і підлітків та збереження їх здоров'я до Всесвітнього дня здоров'я була проведена вікторина «Спорт-знайка» та влаштована книжкова виставка-інсталяція «Дужими зростаємо, про здоров'я дбаємо».

У **Пісківській бібліотеці-філії** відбулося справжнє свято ласунів – «Країна Шоколадія». Бібліотекарка провела для читайликів веселу руханку та квест, під час якого дітвора із захопленням знаходила сховані цукерки. Приємним фіналом заходу стало заохочення дітей солодкими призами.

Під час зимових канікул у книгозбірні було організовано ігровий простір «Зимова круговерть» (ігри, конкурси та розваги), де кожен знаходив собі заняття до смаку. Зокрема, для відвідувачів було створено новорічно-різдвяні фотозони. У затишній атмосфері діти читали книжечки, малювали розмальовки, розважались, грались та спілкувались.

У «Просторі, безпечному для дітей» неабиякий попит має Клуб настільних ігор, адже це не лише розвага, але й можливість розвитку логічного мислення, соціальних навичок та креативності. Цього року в клубі було велике поповнення настільних ігор (завдяки виграному гранту БФ «Рокада»): «UnoHarryPotter», «Козацьке лото», «Дуплет», «Ерудит», «Ферма», «Емоції Міміка», «Монополія», «Дерев'яний пазл – Ферма», головоломки «Колір код», «Розумний Лис», «Вундеркінд з пелюшок».

Для дошкільнят у **Борзнянській публічній бібліотеці** проводилися лялькові вистави: «Чому сумує поросятко», «Лісові пригоди», «Лісові усмішки»; майстер-класи з виготовлення осіннього дерева, ікебани. Акторка театру і кіно Тетяна Павлюх провела цікавий майстер-клас з акторської майстерності, де діти вчилися ораторського

мистецтва, декламуючи вірші, переглядали короткі мультфільми з озвучкою акторки, а також обговорювали, як актор повинен читати вірші. Започаткувала публічна бібліотека і спортивну бібліотечну хвилинку, відкривав яку бібліотечний ведмедик – у формі ігротеки, що додає вражень та яскравих емоцій.

У **Городнянській центральній бібліотеці** протягом літа проходили активності «Бібліотечне літо», під час яких у бібліотеці провели весело та корисно час 6 груп дітей, а це – близько сотні дітлахів. Вони брали участь у різних конкурсах та іграх, ходили на екскурсії, багато дізнались нового та цікавого з вікторин, годин повідомлень, краєзнавчих подорожей, навчалися нового під час смачних майстер-класів, познайомилися з різними тваринами у Менському зоопарку, знайшли нових друзів.

Також для дітей проводили: ігротеку «Розваги в бібліотеці», інтелектуальний батл «Солов'їна, колискова, хай єднає усіх мова», романтичне свято «Побачення в бібліотеці», скарбничка добрих справ «Поспішай добро творити», бібліобар «Express-cola», літературна подорож «Вітер літературних мандрів», онлайн-квіз «Городнянщина – мій рідний край», ековікторина «Світ дивовижних тварин» та ін.

У **Корюківській публічній бібліотеці** для дітлахів проводили цикли бібліоуроків та оглядово-пізнавальних екскурсій з використанням інсценівок (День капелюха «У майстерні Шаленого Капелюшника», бібліопустощі від Котигорошка «У світі казки чарівної»), театралізовану екскурсію «Прощай 1 клас! Ура! Канікули для нас!», зимову мандрівку з книгою «На повітряній кулі до цікавого світу». Слід також згадати такі заходи: мандри поттероманів до школи чаклунства Гогвортс, літературна вікторина «Містичні гоголівські персонажі», театралізовані читання «Живі ілюстрації до творів Тараса Шевченка», подорож до країни Кулінарії «Бібліотечний Майстер-шеф» тощо.

Позитивним та змістовним наповненням дозвілля дітей громади стали цікаві квести, пізнавальні ігри та розваги, патріотичні інтерактиви, галасливі дружні вечірки та тихі теплі посиденьки. Активно працювала бібліомайстерня «Паперові фантазії». Чого тільки не виготовляли під час майстер-класів та майстерок з паперу – від зимових композицій, різдвяних, ялинкових прикрас до великодніх крашанок, янголят, листівок на різні свята тощо. Загалом провели 12 артмайстерок та 15 артчитанок із циклу «Читай. Захоплюйся. Твори».

Найулюбленішими заходами дітлахів залишались квести: цикл інтерактивних ігор «Україна і Я», інтелектуальні змагання міських ліцеїстів «Україна соборна», інтелектуальні змагання молодих патріотів «Пароль: «Паляниця», інтерактивна вінтаж-мандрівка «У вишиваному колі» та ін.

Проводили дні настільних ігор та майстерки з виготовлення браслетів, оберегів, панно в техніці квілінг, квітів з паперу тощо і в **Андріївській бібліотеці-філії Михайло-Коцюбинської публічної бібліотеки.**

У **Холминській публічній бібліотеці** було проведено дитяче свято-розвагу «Сяйте усмішки, сонцем зігріті! Миру й щастя всім дітям на світі!» з іграми, конкурсами, традиційним малюнком на асфальті. А ще діти із великим задоволенням відвідували майстерки, на яких можна було малювати картини чаєм, манкою, з пластиліну ліпити своїх улюблених героїв. Дуже багато було виготовлено патріотичних листівок, ляльок-мотанок, які потім передавалися в обласний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» для захисників, які проходять там реабілітацію.

◆ ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді є важливим напрямом роботи бібліотек в умовах воєнного часу, тож книгозбірні області активно знайомили дітей з минулим та сучасним України, її символікою, святами, формували у молодого покоління патріотичну свідомість, любов до Батьківщини, турботу про благо свого народу. У всіх бібліотеках області до таких свят як День Соборності України, День вшанування героїв Крут, Дня Героїв Небесної Сотні, Міжнародного дня рідної мови, Дня української писемності та мови, Дня Української Державності, Дня Державного Прапора та Дня Незалежності України, Дня захисників та захисниць України, Дня козацтва, Дня Гідності та Свободи тощо було проведено історичні години, голосні читання, флешмоби, майстер-класи, круглі столи, години спілкування, квести тощо, підготовано книжкові виставки та викладки літератури. Більшість бібліотек області долучилися і до традиційної щорічної загальнонаціональної акції, присвяченої українській мові, акція єднання – написання Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності.

У **Козацькій сільській бібліотеці Бобровицької публічної бібліотеки** пройшла інформаційна година «Пам'ятаймо героїв Крут». Під час заходів читачі дізналися про тяжку долю юнаків, які полягли за Батьківщину та ушанували пам'ять про них.

Для молоді, напередодні Дня рідної мови, у **Бобровицькій бібліотеці** відбулася ерудит-гра «Мово, я знаю все про тебе» за звання кращих знавців української мови.

До Дня Збройних сил України в **Борзнянській публічній бібліотеці** відбулася зустріч із захисниками-земляками. Спілкування пройшло в теплій, дружній атмосфері і залишило бентежні враження у присутніх. На зустрічі була присутня психологиня Вікторія, яка займається волонтерством. До військових було багато запитань від відвідувачів та психолога. Захисники розповіли про воєнну діяльність, поранення, події в цивільному житті, цікаві та смішні історії.

З нагоди Дня Гідності та Свободи в публічній бібліотеці відбулася зустріч директора Борзнянського народного історико-краєзнавчого музею Галини Носелівської з читачами бібліотеки. Змістовна розповідь про події трьох революцій, перегляд

фільму та обговорення відкрили для читачів нові цікаві сторінки про хроніку тих буремних подій.

У День бібліотек до книгозбірні завітала історикиня, державна та громадська діячка Людмила Долгоновська з презентацією книги «Залізний генерал. Уроки людяності» про Валерія Залужного. Вона розповіла про те, як працювала заступницею Залужного зі стратегічних питань, та як до неї прийшла ідея написати книгу про нього. Захід назвали «Кава з автором». Людмила розповіла багато цікавих фактів про себе та генерала, як почалася для них повномасштабна війна, яких саме уроків людяності навчив її Валерій Залужний.

У лютому 2024 р. в артпросторі **Коропської публічної бібліотеки** відбувся щемливий і ностальгічний захід, присвячений 10-річчю спротиву окупації Криму, – «Крим – це Україна». На зустріч-сповідь була запрошена Тамара Мисник, дружина військового, жителька м. Сімферополь, сім'я якої у 2014 р. повернулася на материкову Україну, покинувши обжиту домівку в Криму. Залюблена в райський півострів поетеса не приховувала своїх емоцій, згадуючи ті доленосні події. Авторські поезії і теплі слова-присвяти Криму тепло і тривожно звучали з її уст.

Варто згадати і про різноманітні заходи **Корюківської публічної бібліотеки**, проведені з метою патріотичного виховання дітей та молоді громади: вулична інформаційно-просвітницька акція «Мова рідна – то життя народу і культури рідної життя»; фотомарафон «Сильні, незламні, вільні» до Дня вишиванки; міська акція пам'яті «Загублене дитинство»; вулична акція «Ці книги варто прочитати» до Дня Української Державності; акція «Соняхи пам'яті» до Дня пам'яті захисників України та коментований перегляд книг про мужніх воїнів, які брали участь в Іловайській операції; День бібліотворчості «Оберіг для захисника» до Дня Збройних сил України тощо.

З нагоди Дня пам'яті захисників України у **Носівській публічній бібліотеці** було проведено круглий стіл «Назавжди в наших серцях». Під час заходу відбулось обговорення подій, що відбувалися на Сході України 10 років

тому, було проведено презентацію тематичної літератури та подаровано квіти матерям-членкиням клубу майстринь РУНО, чії сини загинули, рятуючи нашу землю від підступного ворога.

Напередодні Дня української писемності бібліотекарі **Срібнянської ЦБС** у бібліотеках-філіях провели мовознавчі години, вікторини, уроки-подорожі, квест-ігри та оформили тематичні викладки літератури: «Словник – твій друг і помічник», «З рідним словом міцніше держава», «Мова – диво калинове!», «Українська мова – мова єднання», «Мова – голос нації» тощо.

У бібліотеках **Любецької ТГ** з метою національно-патріотичного виховання проводились акції: «Теплі побажання захисникам» (писали листи та малювали малюнки для захисників, які передали до волонтерського центру), «Привітай добровольців» (виготовили ангелочків та передавали липу до волонтерського центру) та ін.

Для учнів 3-7 класів до Дня Соборності України у **Козилівській бібліотеці-філії Холминської ТГ** була організована та представлена книжково-ілюстративна виставка «Ми нація єдина, твої ми діти, Україно!» та проведений флешмоб «Сила країни – у єдності» з учасниками клубу «Гармонія», а до Дня пам'яті героїв Крут для молоді проведено бесіду-діалог «Юні оборонці України». У **Холминській публічній бібліотеці** проведено інформаційний дайджест «День Соборності: погляд у минуле та сучасність», до Дня єднання – онлайн-інформину «Україна – твоя сила в єднанні», інформ-реліз «Тризуб – наша гордість і слава!»

До Дня Гідності та Свободи у **Новгород-Сіверській міській бібліотеці** проведено memory-time «України обпалений цвіт» та оформлена викладка літератури, присвяченої подіям Революції гідності.

В межах відзначення Дня Конституції України в бібліотеці відбулася зустріч-дискусія «Конституція – законодавчий фундамент суспільства» за участю заступника начальника Сіверського відділу надання безоплатної правничої допомоги Наталії Довбні. Підготовлено онлайн поетичний калейдоскоп «Від роду до народу слався, Україно!»

До Дня Державності України у бібліотеці відбувся круглий стіл «Особливості розвитку українського суспільства та державності в умовах збройної агресії проти

України. Можливості та виклики». Представники органів місцевого самоврядування, Новгород-Сіверської районної військової адміністрації, громадські активісти міста обговорили різні аспекти життя нашого суспільства, можливості і виклики воєнного часу для різних сфер діяльності.

◆ КРАЄЗНАВЧА РОБОТА

Система краєзнавчої роботи, яка діє протягом багатьох років, – це насамперед діяльність із збирання документів краєзнавчого змісту, розкриття матеріалу, що пов'язаний з нашою місцевістю, поповнення краєзнавчої картотеки.

Бібліотеки області проводять постійну роботу з популяризації краєзнавчих ресурсів, наповнюють тематичні теки краєзнавчими матеріалами, популяризують краєзнавчу літературу у своїх закладах.

Протягом року в **Ніжинській центральній міській бібліотеці ім. М. Гоголя** відбулися презентації: першого в перекладі українською мовою видання мандрівних нотаток відомого ніжинця, мандрівника-дослідника, навколосвітнього мореплавця «Журнал, або Записки лейтенанта Юрія Федоровича Лисянського, що були введені ним під час служби волонтером на англійському флоті, 1973–1800» та «Подорож навколо світу на шлюпі «Нева», 1803–1806», перекладене Олександром Морозовим, краєзнавцем, директором бібліотеки імені академіка М. О. Лавровського; та добірки матеріалів і досліджень з історії, краєзнавства і топоніміки села Козар «Козари: шлях через століття» Людмили Корженко.

У **Бобровицькій публічній бібліотеці** презентували книгу «Феєрія духу» Ярослава Карпця, присвячену життю і творчості Павла Тичини. В основу книги лягли записи із щоденника Павла Тичини, а також авторське бачення життя і творчості видатного генія ХХ століття.

Бібліотеки Бобровиччини також взяли участь у Всеукраїнському марафоні «Осінній Тичинофон», організованого видавничою майстернею «YAR», засновником і головним редактором якої є Ярослав Карпець.

Знавчиня народних традицій Ангеліна Зарубіна, викладач Бобровицької школи мистецтв, провела майстер-клас з хусткування, а також розповіла про традиції

пов'язування хустини на Бобровиччині, значення цього головного убору та про символізм хустки.

Важливим осередком популяризації національної культури є створення етнографічних світлиць при бібліотеках. Такі світлиці є у **Варвинській публічній бібліотеці, Гнідинцівській та Журавській сільських бібліотеках-філіях**. Заслуговують на увагу проведені в них заходи, такі як: народознавчі години «Великдень всіх нас на гостини просить», «Дивосвіт українських зимових свят», літературний фреш «Від Різдва до Меланки звучать щедрівки та колядки», виставка-вернісаж «Вишиванка – національна святиня», смачна виставка «І старий і молодий масляній радий» та ін.

Ічнянська публічна бібліотека має краєзнавчу кімнату, де зібрано книги та краєзнавчі матеріали, які розповідають про рідний край: його історію, культуру, освіту, видатних особистостей тощо. У ній є народознавчий куточок з вишитими рушниками, одягом та предметами побуту, а також пам'ятні полицки, присвячені відомим письменникам-землякам: Степану Васильченку, Василю Чумаку, Григорію Ковалю, Анатолію Дрофаню та меморіальний куток ім. Станіслава Маринчика – письменника, кіносценариста, засновника Ічнянського районного літературного об'єднання «Криниця». У краєзнавчій кімнаті відбуваються уроки, бесіди, вечори, літературні та історичні години, проводяться екскурсії та готуються книжкові виставки.

Працівники відділу краєзнавства та бібліографії **Козелецької центральної бібліотеки** протягом звітнього року приділяли значну увагу вивченню та висвітленню історії рідного краю, його традицій, працювали над створенням банку інформації з краєзнавства: документальна, художня література, тематичні теки, добірки, масові заходи. Активно продовжувалась робота з різними формами популяризації краєзнавчих знань: від виставок-експозицій, вікторин, історичних подорожей, краєзнавчих мандрівок до цікавих зустрічей з відомими людьми краю.

Протягом року поповнювались такі тематичні теки: «Історія населених пунктів», «Історія Козельця», «Письменники Козелеччини», «Архітектурні пам'ятки Козелеччини», «Т. Г. Шевченко на Козелеччині», «Звичаї – скарб українського народу», «Екологія та природні ресурси краю», «Червона книга Козелеччини», «Матеріали

про бібліотечну справу», «Голодомор 1932–1933 рр.», «Видатні люди», «Історія родини Розумовських», «Козелеччина в роки Другої світової війни 1939–1945 рр.», «Захисники України: історія та сьогодення».

Жукотківська та Кархівська бібліотеки-філії Михайло-Коцюбинської публічної бібліотеки взяли участь в онлайн-проекті «Бережемо та популяризуємо народні традиції» (рубрика «Збережемо традиції предків: випікання паски та орнамент писанки Чернігівщини»). Були представлені рецепти пасок від жительки с. Гірманка Михайло-Коцюбинської ТГ Любові Бакуменко та жительки с. Кархівка Олександри Степаненко, 1933 р. н.

Бібліотекарі **Ніжинської міської ЦБС** велику увагу приділяють етнографічному напрямку роботи, який є невід'ємною частиною національно-патріотичного виховання: інтерактивні екскурсії в Етнопросторі Ніжинської міської центральної бібліотеки, етновечір «Жіноча хустка: містичний оберіг» (філія № 2), літературне рандеву «Українська жінка – берегиня роду людського», народознавча толока «Традиційний одяг українських жінок» (філія № 3).

Етнографічний екскурс «Читаємо рушник» відбувся в **центральної бібліотеці**. Гостей заходу познайомили з історією вишивки рушника в Україні, його еволюцією, презентували рушники з колекції бібліотеки та провели бібліографічний огляд літератури «І на тім рушникові...» Окрасою виставки стали рушники, вишиті заслуженою майстринею народної творчості України, ніжинкою Раїсою Саврасовою.

Олишівська публічна бібліотека запрошувала мешканців громади отримати насолоду від споглядання вишитих рушників та давніх світлин, представлених на етновиставці «Душа мого народу». Виставка відзначалася високим рівнем виконання вишивок, оригінальністю старовинних рушників, пізнавальним характером

представлених старовинних експонатів та використанням їх у житті та побуті українців.

На галявині під столітнім каштаном публічна бібліотека представила зібрання давніх вишитих картин «Душа, любов і ласка на білім полотні» та провела етнопоказ місцевого народного строю. В експозиції було представлено понад 40 картин, час створення яких датується 1910–1960 рр. Друге дихання їм надали в осередку традицій та звичаїв «Олишівська хата».

Оглянути виставку хусток «Сяє барвами ... ХУСТИНА!», познайомитися з технікою їх зав'язування та навіть приміряти якусь із них, зробити патріотичне селфі могли відвідувачі заходу з нагоди Всесвітнього дня української хустки. Було представлено понад 30 різних хусток, кожна зі своєю історією. Найстарішому експонату – близько ста років.

З початком вторгнення росії на територію України **Прилуцька міська центральна бібліотека ім. Л. Забашти** розширила свою меморіальну функцію: в читальному залі ведеться тека-дос'є «Герої – у пам'яті прилучан», що стало першою спробою узагальнення матеріалів про кращих синів і дочок Вітчизни, наших земляків, які віддали своє життя за незалежність, територіальну цілісність та недоторканість України.

У **Срібнянській центральній бібліотеці** також відбулася зустріч працівників бібліотек громади з краєзнавцем і педагогом Анатолієм Харченком. Підготували працівники бібліотеки й історично-краєзнавче дос'є «Срібне – маленька Батьківщина», присвячене 850-річчю заснування селища Срібне, для відвідувачів відділу денного перебування КУ «Центр надання соціальних послуг».

З нагоди 81-ї річниці Срібнянської трагедії в читальній залі центральної бібліотеки відбувся вечір «Хай палає свічка пам'яті». На зустріч було запрошено авторку книги «Срібнянська трагедія» Валентину Денисенко. Ця книга – ще одна бентежна сторінка в літописі Другої світової війни. Вона вперше

збрала розповіді, спогади та матеріали про спалених людей, які були приречені на вогненну смерть за те, що не скорилися ворогові.

У Сухополов'янській сільській бібліотеці-філії Сухополов'янської публічної бібліотеки відбулась репрезентація бібліографічного покажчика «Сухополова: сторінки історії й сучасності», що містить інформацію про газетні публікації, пов'язані з цим населеним пунктом з дня заснування газети «Прилуччина». Також до уваги читачів, було представлено альбом «Історичний нарис рідного села Сухополова», де зібрані публікації, статті, фото про людей, які були відзначені в певний період життя, а також про видатні події сіл: Сухополова, Полова, Пирогівці, Ярова Білещина, Білещина, що входили до однієї сільської ради.

Краєзнавчу веломандрівку «Стежками рідного краю» провела бібліотекар **Переволочнянської сільської бібліотеки** для своїх користувачів на весняних канікулах. Діти відвідали маєток Милорадовичів, унікальну дерев'яну комору, яка збереглася до наших часів, а також мали можливість послухати розповіді з книги «Мій рідний край, моя земля прилуцька», яку видав колектив колишньої районної бібліотеки.

◆ ПРАВОВИЙ НАПРЯМОК РОБОТИ БІБЛІОТЕК

Відповідно до Меморандуму про співпрацю між Ніжинським місцевим центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги та **КЗ «Публічна бібліотека» Бобровицької міської ради**, на базі закладу діє куточок правової інформації та надаються безоплатні юридичні консультації жителям громади представниками центру безоплатної правової допомоги, державним нотаріусом, працівниками Бобровицького РАЦСу.

Працівники бібліотек проводили такі цікаві заходи: година спілкування «Є право – значить є надія», суспільно-політичний ринг «Молодь. Віра. Мораль», правознавча мандрівка для дітей «Права людини починаються з прав дитини», година-роздум «Скільки важить Закон», година права «Країною закону, права, моралі».

Бібліотеки громади організують тематичні заходи: інформаційні години, правознавчі діалоги, диспути, віртуальні мандрівки, години державності: «Права людини: декларація та реальність» (до Дня прав людини), «На паралельних дорогах прав і обов'язків», «Державна політика в галузі підприємництва», «Політика. Молодь. Молодіжний рух і право», «Конституцію України вивчай, про Гімн і Прапор держави

знай», години застереження «Гіркі плоди солодкого життя», діалоги-роздуми «Вони зуміли протистояти біді: а ти?»

У межах реалізації Всеукраїнського просвітницького проекту «Я маю право» у **Варвинській публічній бібліотеці** пройшов День правових знань «Країною закону права і моралі», була організована і книжкова виставка «Права людини вища цінність», проведений віртуальний бібліо-ланч «Зміни в законодавстві» та створений відеоролик про права дитини «Я маю право знати свої права».

Серед позитивних напрацювань звітного періоду слід згадати цикл зустрічей зі старшим інспектором з дотримання прав людини районного відділу поліції, що відбувся у **Корюківській публічній бібліотеці**: година інформації «Захист прав людини: твоя безпека в твоїх руках», година корисної поради «Як швидко заспокоїтись у кризових ситуаціях та контролювати стрес» тощо.

В межах проведення щорічної Всесвітньої акції «16 днів проти насильства» у **Менській міській бібліотеці** пройшла профілактична бесіда «Насильству «НІ!» На інформаційно-просвітницькій акції «Жінки, знайте свої права» йшла мова про підвищення рівня обізнаності жінок щодо їх прав, інструменти протидії сімейному насильству, забезпечення рівних прав жінок та чоловіків у всіх сферах життя.

До Дня Конституції України пройшли різноманітні заходи (бібліотечні уроки, правові вікторини, бесіди) в бібліотечних закладах громади: правова мозаїка «Ми хочемо жити у вільній країні» у **Куювицькій бібліотеці**; вікторина «Що ми знаємо про Конституцію України?» у **Макушинській філії краєзнавчо-інформаційного центру**.

У **Новгород-Сіверській міській бібліотеці** до цієї акції був організований інформаційно-правовий компас «Попередження та протидія насильству в сім'ї». На зустрічі з юристкою присутні мали можливість поставити запитання та отримати фахові відповіді.

♦ РОБОТА КЛУБІВ ТА ІНШИХ ОБ'ЄДНАНЬ

У книгозбірнях області досить ефективно працюють клуби дозвілля, що допомагає користувачам вирватись з обіймів самотності та невідомості, подолати відчуття спустошеності, гіркоти війни, знайти нові інтереси, хобі, захоплення, дозволяють зробити життя більш активним і насиченим.

У **Варвинській публічній бібліотеці** діє 8 культурно-дозвіллевих клубів. Наприклад, у клубі «Золота осінь» (для тих, кому за 60) проходять уроки народознавства, мистецькі години, години спілкування, вечори-вшанування ювілярів, заняття з цифрової грамотності та ін.: мистецька година «Життя моє – обірвана струна» (до 75-ї річниці від дня народження Володимира Івасюка), різдвяні посиденьки «Різдвяна зоря зазира до оселі – хай будуть всі люди щасливі й веселі!», фольклорна інтернет-мандрівка «Легенди Купальської ночі», народознавча година «А над світом вишиванка цвіте».

Працює у бібліотеці і літературний кінозал «Від книги – до кіно», де проводяться перегляди фільмів за літературними творами, які супроводжуються розповіддю про письменника, фільми про художників, композиторів. А ще на базі бібліотеки у 2024 р. створено розмовний клуб «Мова – душі розмова», учасниками якого стали місцеві жителі та переселенці. Модератор занять – філологиня та бібліотекар дитячої бібліотеки Оксана Ухань.

У звітному році в артпросторі **Коропської публічної бібліотеки** розпочав роботу розмовний клуб «Паляниця». Він створений для всіх, хто бажає навчитися вільно і грамотно говорити українською літературною мовою, опанувати або вдосконалити знання ділової української мови. Особливо це важливо для ВПО, які переселилися до громади з російськомовного середовища і їм складно вивчати українську мову самотужки.

Розмовний клуб української мови для дорослих, інформаційно-комунікативний простір Сінема Hall, бібліомайстерня «Безмежний світ моєї уяви» активно працюють і в **Корюківській публічній бібліотеці**. Бібліотека використовує у своїй діяльності сучасні й різноманітні форми роботи, які завдяки актуальному змісту, творчому та незаангажованому підходу здатні не лише привертати до себе увагу користувачів, але й мотивувати до соціального, інтелектуального, емоційного, естетичного розвитку. У селі Наумівка успішно діють клуб любителів поезії «ДивоСил», фолькгурт «Живиця», клуб юних краєзнавців «Джерела».

У **Любецькій бібліотеці Любецької ТГ** протягом року діяли клуби «Любителі квітництва» та «Майстерня радості», в межах якого діти створювали ангеліків,

костюми лялькам, фотозони, виготовляли поробки, вирізали паперові фігурки та квіти, малювали.

У **Шиби́ринівській сільській бібліотеці-філії Михайло-Коцюбинської публічної бібліотеки** діє творчий гурток «Шиби́ринівські умілі ручки», на якому вчилися писанкарства, шили, вишивали, в'язали гачком, працювали з папером та картоном. Під час роботи проводили активні бесіди, мали час на чаювання.

Впродовж року при **Чернігівській центральній міській бібліотеці ім. М. М. Коцюбинського** на постійній основі діяв читацький клуб «Між рядків», проходив цикл благодійних лекцій професора О. Колесника зі скандинавської міфології (на підтримку ЗСУ), виходив цикл подкастів «STREAMані бібліотекарі».

Розмовний клуб «Єдині», який діє на базі **бібліотеки-філії для дітей № 2**, провів 19 засідань. Координаторкою клубу є читачка-волонтерка, фахівець з української мови та літератури Ольга Петренко.

При **Бібліотеці для дітей ім. О. П. Довженка** продовжив свою роботу клуб «ARTМайстерки». За рік було проведено 50 майстер-класів для дітей 6–11 років, які відвідало понад 400 маленьких читачів бібліотеки.

На вечори настільних ігор збираються підлітки у **бібліотеці-філії № 8**, що знаходиться у мікрорайоні «Шерстянка», під час якого учасники приміряють на себе різні ролі, тренують свої дедуктивні та акторські здібності. Вибір «настолок» є на різний вік та вподобання: «Alias», «Vega», «Mafia», «Запорізька Січ», «Козацьке лото», «Колонізатори», «Манчкін», «Нано корпорація», «Супер фермер», «Тік-так бумм», «Смачна Чернігівщина».

У **Понорницькій публічній бібліотеці** також у 2024 р. проходили засідання розмовного клубу «Будьмо знайомі».

◆ ЕКОЛОГІЧНА РОБОТА

Бібліотеки Олишівської громади активно займаються популяризацією екологічних знань, підтримують зелений спосіб життя та сталість, поширюють інформацію про екологію, охорону навколишнього середовища.

Сьогодні поруч з книгами в **Олишівській публічній бібліотеці** можна побачити насіння овочів, квітів, адже в бібліотеці є мінібанк насіння «Урожайна толока». У закладі організували простір, де розмістили різні сорти посівного матеріалу.

Насіння можна взяти безкоштовно, або ж обміняти на свій насіннєвий матеріал. Паралельно бібліотекарі пропонували своїм користувачам різноманітну літературу для садівників, городників, квіткарів. Окрім насіння, у бібліотеку можна приносити рослини для обміну або саджанці. У майбутньому в бібліотеці планують створити мінігород (спробували вже висівати соняхи та кукурудзу, вийшло дуже гарно і корисно), де кожен відвідувач зможе посадити свою рослину.

Також бібліотека запрошувала відвідувачів на екомандрівку «У пошуках миру і весни», на якій зустрічали і вітали лелек з поверненням; екодослідження «Перші квіти весни» – бібліотека провела екскурсантів чарівними стежками, де вже з'явилися ранньовесняні квіти, та закликала всіх проявляти екологічну свідомість – не зривати, не продавати і не купувати перших весняних квітів заради збереження унікальної української природи.

Задля сприяння екологічній освіті **Смолянська бібліотека-філія Олишівської публічної бібліотеки** провела екологічні дебати «Чиста водиця – всього світу цариця». Учасники заходу ділилися своїм баченням впливу технічного прогресу на природу, якість води і пропонували своє бачення розв'язання проблеми.

У **Варвинській публічній бібліотеці** екологічно-просвітницька робота проводиться в межах бібліотечної програми «Людина і навколишнє середовище». До Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища у книгозбірні проведена екологічна година «Бомба сповільненої дії», яка показала користувачам можливі страшні наслідки для довкілля війни: підриви складів паливно-мастильних матеріалів, сховищ нафтопродуктів; авіаудари по підприємствах, які використовують небезпечні хімічні речовини у виробництві; пошкодження та руйнування очисних споруд, і вилив стоків у наші водойми, а також пошкодження ґрунтового покриву, горіння лісів – особливо на територіях природно-заповідного фонду. Підсумком заходу стала думка, що треба бити у всі дзвони, бо зупинити екоцид в Україні зможемо лише за підтримки всієї світової спільноти. Біля публічної бібліотеки працівники організували годину екоактивізму «Дихає природа нашими гріхами». До Дня довкілля проведено онлайн-пораду «Від екології довкілля до екології душі», до Дня Землі – віртуальну виставку «Збережемо красу Землі», до Всесвітнього дня лісу – онлайн-застереження «Ліс – зелені легені Землі» та ін.

Прилуцька міська центральна бібліотека ім. Л. Забашти долучилась до регіонального екологічного флешмобу «Екологія в дії: пакетам торба!» На бібліотечному майданчику просто неба було презентовано викладку видань на екологічну тему; роздавались інформаційні флаєри про шкідливість поліетиленових пакетів та перевагу екосумок. До флешмобу доєдналась прилуцька майстриня Світлана Коробова, яка продемонструвала свої екосумки, що створює із вторинної сировини.

З **Ічнянською публічною бібліотекою** співпрацює Ічнянський національний природний парк. Працівники бібліотечного центру-хабу часто проводять для учнів пізнавальні екологічні години та ігри, розповідають про природу рідного краю, знайомлять з мешканцями лісів, боліт, ставків та річок. Вчать молоде покоління берегти та охороняти природні багатства навколишнього середовища.

У межах програми з екології «Довкілля і ти» у **Кучинівському філіалі Сновської публічної бібліотеки** було проведено день інформації «Цінуй природу, бережи довкілля», під час якої діти ознайомилися з книгами про природу рідного краю, його екологічними проблемами. До Дня довкілля для учнів початкових класів було підготовлено інформ-коктейль «Довкілля б'є на сполох». Під час заходу бібліотекарка розповіла дітям про проблеми екологічного забруднення та довела необхідність брати участь у природоохоронних заходах. Дуже цікавою для дітей стала розповідь-демонстрація «Цікаве власними руками» – про використання вторсировини (пластикових пляшок, компакт-дисків, старих газет, журналів тощо). Також було організовано: екохвилинку «Первоцвіти просять захисту», інформаційні години «У царстві зелених скарбів», «Чорнобиль... Трагедія... Пам'ять...»

◆ ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Сьогодні проєктна діяльність бібліотек – це один із найбільш значущих напрямів інноваційної роботи, який дозволяє трансформувати бібліотечний заклад відповідно до потреб сучасних користувачів за допомогою залучення грантових коштів. Тож бібліотечні заклади області активно долучалися до написання проєктів і мають успішний досвід їх реалізації у своїх закладах.

У травні в бібліотеці для дітей КЗ «Публічна бібліотека» Бобровицької міської ради завдяки тісній співпраці з БФ «Рокада» втілили в життя проєкт «Простір безпечний для дітей», у ході якого виграли два гранти для облаштування простору. «Простір, безпечний для дітей» складається з декількох зон, у яких кожен знаходить щось цікаве для себе: простір для проведення майстер-класів, творчості та спілкування; сенсорний простір «Шосте відчуття» для діток з особливими потребами; простір для віртуальних ігор; простір для настільних та настільних ігор; простір для релаксу та усамітнення; простір для читання. Родзинкою простору є зона з VR-окулярами.

Впродовж року у просторі для дітей провели такі заходи: бібліобалаганчик «Весела країна фантазерів та мрійників», квести «Знайди свій скарб у бібліотеці», «Пригоди у бібліотеці», бібліорозваги «Мандрі в казковий дивосвіт», майстерка «Веселий осінній гном» та ін.

Бобровицька бібліотека для дорослих взяла участь у проєкті «Мовні справи», організованого ГО «Порт Культури» спільно з Artists Support Ukraine. Бібліотека отримала грант на проведення виставки та публічної дискусії на тему мовної ідентичності. Експозиція складалась із творів сучасних митців та викликала неабиякий інтерес з боку бобровиччан та гостей міста. Крім експозиції виставки, у день

відкриття пройшла дискусія з експертами на тему: «Мова Перемоги: роль української мови в реаліях війни».

Долучилися бібліотеки області і до проєкту **«Німецька книжкова полиця в Україні»** – це частина проєкту в межах «Обміну між німецькою та українською книжковою та літературною індустрією», що фінансується Уповноваженою федерального уряду Німеччини з питань культури та засобів масової інформації та реалізується Гете-Інститутом, Німецькою асоціацією видавців та книгорозповсюджувачів, Українським інститутом книги. У межах проєкту Бобровицька, Городнянська, Козелецька, Ладанська, Сновська, Носівська, Срібнянська, Сухополов'янська та ін. бібліотеки отримали комплект із 14 книг відомих німецьких авторів, перекладених українською мовою.

Бобровицька, Срібнянська бібліотеки для дітей та ін. взяли участь у проєкті **«Валізка з книжками»** – це один із проєктів, що створений для популяризації читання серед дітей, і впроваджений за підтримки МЗС Німеччини та Goethe-Institut Ukraine. Окрім книжок, Валізка містить сенсорні іграшки, розмальовки та посібник від відомих психологів та психотерапевтів про те, як розмовляти з дітьми про війну, вміти їх підтримати та пояснити складні речі простою мовою.

Бобровицька бібліотека для дітей та Чернігівська бібліотека для дітей імені О. П. Довженка взяли участь в проєкті LEGO Foundation та ГО ChangeX **«Скрина Дослідника»** – це інструментарій, який охоплює різні елементи світла, звуку, вітру, землі, мостів, часу та історій. Скриня дослідника мобілізує різноманітні елементи, створюючи композиції, які активуються через гру, творчість та участь людей. Мета

«Скрині» – надати дітям об'єкти, що стимулюють сенсорну гру, як спосіб дослідити можливості створення ігрових просторів у місті. Проєкт підтримує пізнавальний

потенціал дітей, трансформує їх свідомість і розширює горизонти можливостей. Завдяки цьому проєкту в бібліотеках з'явилися нові ігри та ігрові прилади.

Також **Бобровицька бібліотека** реалізувала **проєкт дитячого ігрового майданчика**, який розташований у внутрішньому дворіку бібліотеки. Дитячий майданчик – це місце, де діти не тільки збираються для ігор, спілкування та розвитку, але й гармонійно розвиваються. Крім того, важливо, що майданчик може стати центром сімейного відпочинку, забезпечити комфортне та безпечне середовище, де батьки можуть спілкуватися зі своїми дітьми, спостерігати за їх розвитком. Такий спільний час на дитячому майданчику сприятиме формуванню сімейних цінностей.

З жовтня 2023 року в **Бобровицькій бібліотеці для дорослих** проходять **навчання цифровій грамотності для людей елегантного віку громади**. Право на проведення цього навчання одержала директорка бібліотеки на спеціальних курсах у рамках тренінгу «Цифрові амбасадори», що проходив за підтримки Фонду «Східна Європа» та українсько-швейцарської Програми EGAP для 20 пілотних громад України. На навчаннях жителі громади мають змогу переглядати освітні серіали, вчитись користуватись власними мобільними пристроями, встановлювати застосунки та додатки, оплачувати комунальні платежі, освоювати пошук інформації в інтернеті тощо. Важливою підтримкою для навчань стало отримання 5 сучасних комп'ютерів за сприяння посольства України в Чехії та керівництва міської ради.

У **Борзнянській публічній бібліотеці** відкрито **дитячий простір «Кльово-гоом»** – це місце, де діти зможуть відпочивати, розвиватися, навчатися, пізнавати світ у колі своїх друзів та безпечних умовах. Основна мета полягає в тому, щоб у громаді був простір, де можна проводити роботу з дітьми (квести, ігри, майстер-класи), яка спрямована саме на стабілізацію та успішний інтеграційний процес діток ВПО до місцевої громади. Реалізація даного проєкту стала можливою завдяки тісній співпраці з БФ «Рокада» за підтримки агенства ООН у справах біженців «УВКБ ООН» в Україні та за сприяння Борзнянської міської ради. Завдяки проєкту бібліотека облаштована дитячим куточком, який надає можливість дітям не лише весело та змістовно проводити час, а й всебічно розвиватися, знаходити нових друзів та емоційно

розвантажитися. У просторі «Кльово-room» проходять заходи для різної вікової категорії: ігрові дні, ігротеки, квести, майстер-класи. Діти пригадують ігри з дитинства, грають у твістер, настільні ігри, футбол, більярд. До речі, дехто приходять на ігрові дні навіть з батьками. У листопаді в бібліотечному кінозалі пройшов перегляд фільму для підлітків «Поспішай кохати».

Городнянська центральна бібліотека, одна з п'яти бібліотек, яка стала переможницею у конкурсі на участь у проєкті **«Бібліотека – місце сили!»** Це унікальний проєкт міжнародної співпраці між Українською бібліотечною асоціацією/Ukrainian Library Association та Zentral- und Landesbibliothek Berlin за підтримки Європейського Союзу (програма House of Europe). Мета проєкту – перетворити бібліотеки на деокупованих територіях України у місце сили для користувачів. Створюються нові бібліотечні послуги та проєкти для морального, культурного та економічного відновлення громад після окупації. В рамках проєкту центральна бібліотека поповнилась новими виданнями та ноутбуком.

У межах цього проєкту бібліотекою було створено **інноваційну послугу «Територія творчості»**, де кожен охочий має змогу спробувати себе у швейній справі, опанувати нову сучасну електричну швейну машинку. В травні Територія творчості зібрала майстринь швейної справи, які із задоволенням ділилися з присутніми своїм досвідом. Кожного четверга о 15:00 проходять заняття з майстринею з пошиття. А машинка знаходиться у вільному доступі для всіх охочих з понеділка по суботу з 8:00 до 18:00 абсолютно безкоштовно.

Ще одна послуга, започаткована центральною бібліотекою, – **«ШАФА РЕЧЕЙ»**. Мова йде про організацію у бібліотеці прокату корисних речей, яких позбавлені ВПО. Таку ідею запозичили в бібліотеці Берліну, яку відвідували в рамках проєкту «Бібліотека – місце сили». «ШАФА РЕЧЕЙ» – це інструменти для ремонту, невелика

побутова техніка, кухонне приладдя, спортивне й туристичне спорядження, речі для дозвілля та для дітей. Ці речі можна буде взяти в бібліотеці на певний термін безкоштовно.

У Городнянській центральній бібліотеці діє **Пункт скринінгу**, де можна виміряти артеріальний тиск. Пункт створений в рамках втілення в життя проекту USAID Ukraine – USAID Україна «Підтримка зусиль у протидії туберкульозу в Україні». В межах реалізації проекту бібліотека розширила спектр послуг. У Пункті скринінгу велике поповнення. Серед отриманих матеріалів – тести на ВІЛ, тонометри, ваги, апарат для вимірювання рівня глюкози, контрацептиви, роздатковий матеріал «Найпоширеніші розлади і стани здоров'я. Як запобігти і запідозрити?», «Алгоритми виявлення неінфекційних хвороб», «Опитувальник про стан здоров'я» тощо.

У **Козелецькій бібліотеці для дітей** у 2024 р. відкрилася **терапевтична іграшкова кімната** за підтримки відділу культури управління ОКСМС. Терапевтична іграшкова полицка – це частина волонтерського проекту України TOY THERAPY ROOM (кімната терапії іграшкою), який працює з дітьми в будь-якому куточку світу. Це, перш за все, спеціально організований простір, в якому керівники кімнати організовують процес спілкування з дитиною таким чином, щоб вона змогла вивільнити болючі емоції, відновити свій ресурс та набутти впевненості у своїх прагненнях, потребах у майбутньому. Діти під час відвідування дитячої бібліотеки будуть мати вільний доступ до іграшок та матеріалів для самовираження в Арттерапевтичному просторі, а також будуть часто проводитись ресурсні зустрічі та заняття з арттерапевтом, казкотерапевтом Світланою Дідовець.

У грудні в читальному залі **Козелецької центральної бібліотеки** відбулась презентація нових книг, отриманих від проекту «Різниця Є». Він започаткований популяризаторкою читання, блогеркою Еммою Антонюк і покликаний збирати книги для бібліотек прифронтових, деокупованих територій, тих, де недостатньо літератури українською мовою. У київській «Книгарні Є» збираються учасники організованої Еммою події, де після зустрічі та спілкування із цікавим співбесідником формуються посилки для включених до проекту бібліотек. Адже квитком на подію є придбання в книгарні двох будь-яких примірників.

Підтримати ініціативу можна і онлайн, купивши дві (а то й більше) книги на сайті «Книгарні Є». Для Козелецької центральної бібліотеки було зібрано 415 екземплярів книг, серед яких – деяка галузева література, сучасна українська і світова проза як для дорослих читачів, так і для дітей та підлітків.

Завдяки проєкту, реалізованому Коропською громадою спільно з МОМ **«Центр спільнототворення Korop Space»** у **Публічній бібліотеці** було створено комфортний та функціональний простір для розвитку та дозвілля: проведені ремонтні роботи, ремонт артпростору та двох кімнат абонементу зроблений за власні кошти, а решта – за грантові. Придбані нові меблі та комп’ютерна техніка, кавомашина, кондиціонер, настільні ігри для дітей, закуплено 171 примірник нових книжок, облаштована зручна вибиральня для маломобільних груп, встановлений пандус.

Продовжує Коропська бібліотека тематичні **ефіри на хвилях місцевого радіомовлення Короп ФМ**. У 2024 р. вийшло 52 ефіри: для дорослих – «Бібліотека планує. Бібліотека інформує. Бібліотека запрошує», «Книга вихідного дня»; для дітей – «Казки проти бомб».

У **Корюківській публічній бібліотеці** з квітня звітного року ГО «Жіночий консорціум України» (ЖКУ) реалізовує проєкт **«Покращення та розширення життєнеобхідних послуг для підтримки дітей в Україні»** у партнерстві із Street Child Ukraine за фінансової підтримки Гуманітарного фонду для України. Проєкт спрямований на підтримку дітей, безпеку та доступність навчання і розвитку. У межах проєкту зроблено поточний ремонт одного із залів бібліотеки та облаштовано дитячий простір.

Колектив **Чернігівської МЦБС** постійно веде проєктну діяльність. За 2024 р. було написано та реалізовано декілька грантових програм:

- Від Програми **«Перетворення і відновлення»** Міжнародної організації з міграції («МОМ») для облаштування креативного простору читального залу **Центральної бібліотеки ім. М. М. Коцюбинського** придбано технічне обладнання, книги та меблі.
- Проєкт **«Рукоштовання»** впроваджує ініціативна група Чернігівської міської комунальної ЦБС за технічного адміністрування ГО «Взаємодія Плюс» за сприяння Програми розвитку ООН (ПРООН) в Україні, за фінансової підтримки Європейського Союзу, наданої в межах проєкту «EU4Recovery – Розширення можливостей громад в Україні». За грантові кошти проведено косметичний ремонт та

придбано меблі, канцелярські товари та книги для оновлення бібліотечного простору **бібліотеки-філії для дітей № 2**.

- Від благодійної організації «**Фундація Юлії Дарницької**» **Чернігівська ЦБС** отримала в подарунок десять б/у ноутбуків.

8 липня на базі **КЗ «Публічна бібліотека Березнянської селищної ради»** відбулося відкриття **комунікаційного простору** за сприяння БФ «Рокада», для дитячої бібліотеки було придбано меблі та техніку.

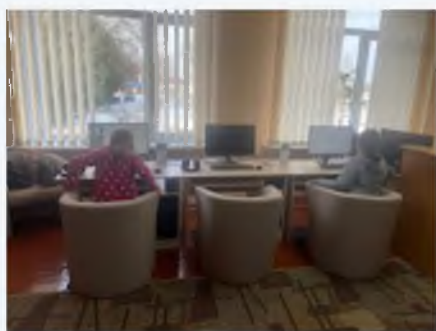
15 серпня у **Новобасанській сільській бібліотеці Новобасанської ТГ** урочисто відкрито **оновлений публічний простір**. Він створений завдяки спільним зусиллям громадської організації «Агенція міських ініціатив», Новобасанської ТГ та активних жителів с. Нова Басань. Простір оснащений сучасною технікою, що дає можливість реалізувати найрізноманітніші ідеї.

З листопада відділ ОКСМС Новобасанської с/р разом з БО «БФ Мозаїка добра – фонд відродження» розпочали реалізацію проєкту «**Є-містечко – створення третіх місць «Смарагдово-зелений чотирилисник»** у бібліотеці в с. Нова Басань, що фінансується EVZ foundation Фондом «Пам'ять, відповідальність і майбутнє» (EVZ), Німеччина. Проєкт триватиме 18 місяців з 01.11.2024 р. по 01.05.2026 р. Керівник проєкту – завідувачка Новобасанської сільської бібліотеки. Цей проєкт дає можливість проводити різноманітні заходи (кулінарні вечори, конкурси, настільні ігри, наради, семінари, майстер-класи, пам'ятні заходи, турпоходи, краєзнавча робота та ін.)

Новгород-Сіверська міська бібліотека втілила у життя проєкт «**Креатив-Центр: сучасний громадський простір спільно дії**», який має на меті створення вільного простору для відпочинку і дозвілля дітей, спілкування, спільної творчості, роботи та неформального навчання людей різного віку у приміщенні

бібліотеки. Проект передбачає систематичне проведення цілого ряду культурно-просвітницьких заходів: лекцій, тренінгів, майстер-класів, диспутів, презентацій, кінопоказів, консультацій. Разом з тим цей простір буде легко трансформуватися для проведення творчих заходів (музичних виступів, творчих вечорів, перегляду фільмів тощо). Проект має на меті врахувати інтереси всіх верств громади, зокрема соціально незахищених категорій населення (ВПО, дітей-сиріт та позбавлених батьківського піклування, пенсіонерів, інвалідів та ін.). Для створення цього простору бібліотека отримала від Благодійної організації «Благодійний фонд «НОВА ЮКРЕЙН» грантові кошти, за які було придбано меблі, техніку (6 комп'ютерів, проектор, БФП), дитячі розвивальні ігри тощо.

У Смолинській публічній бібліотеці Гончарівської ТГ за сприяння відділу освіти, молоді, спорту, культури та туризму громади в рамках проекту «Агенція міських ініціатив» відкрито **дозвільний простір**, який є осередком громади, для проведення заходів для внутрішньо переміщених осіб із використанням засобів арттерапії. Для проведення заходів, створення сприятливої атмосфери та комфортного перебування відвідувачів було проведено ремонт приміщення, придбано нові меблі, техніку, ігри для дітей.

Співпраця Мринської публічної бібліотеки з міжнародними партнерами, зокрема **Oxfam** і благодійним фондом «Рокада», дозволила провести ремонт у Мринській центральній бібліотеці, створивши сучасний простір для громади.

♦ **ХАБИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ**

У 2024 р. завдяки проекту «Здобуття цифрових навичок у бібліотеках – Хабах цифрової освіти», який реалізує ВГО Українська бібліотечна асоціація за підтримки Програми розвитку ООН (UNDP) в Україні у межах «Проекту підтримки Дія», що імплементують за фінансування Швеції та у співпраці із Міністерством цифрової трансформації, в Чернігівській області збільшилась кількість бібліотек-хабів

цифрової освіти. З 22 до 26 липня фахівці Чернігівської ОУНБ імені Софії та Олександра Русових провели спеціалізовані тренінги для координаторів Хабів цифрової освіти, що функціонують на базі бібліотек Чернігівщини.

За результатами проєкту Бахмацьку центральну бібліотеку, Бахмацьку міську бібліотеку-філію для дітей та Стрільницьку сільську бібліотеку-філію визнано кращими бібліотеками – Хабами цифрової освіти області.

Президія та Виконавчий офіс ВГО Українська бібліотечна асоціація спільно з партнерами з Програми розвитку ООН в Україні за результатами моніторингу проєкту «Здобуття цифрових навичок у бібліотеках – Хабах цифрової освіти» визначили кращі Хаби цифрової освіти у 2024 р. Серед 20 кращих у різних областях України – Стрільницька сільська бібліотека-філія.

Корюківська та Носівська публічні бібліотеки стала переможцями конкурсу «Історії успіху бібліотек – Хабів цифрової освіти», який відбувся в межах проєкту «Здобуття цифрових навичок у бібліотеках – Хабах цифрової освіти» та отримали у подарунок планшети.

Цифрові хаби діють на базі бібліотек у Носівській, Бахмацькій, Менській, Ічнянській, Варвинській, Корюківській, Комарівській, Ніжинській, Новгород-Сіверській, Сухополов'янській, Городнянській, Плисківській, Михайло-Коцюбинській, Чернігівській територіальних громадах.

У Бобровицькій бібліотеці для дорослих проходить навчання для людей елегантного віку (проводиться за сприяння швейцарсько-української @Програма EGAP, що реалізується Фондом Східна Європа).

В Ічнянській публічній бібліотеці вже другий рік успішно працює Цифровий навчальний центр для учнівської молоді Ічнянщини, створений завдяки Фінській міжнародній неурядовій організації Finn Church Aid (FCA).

Корюківська публічна бібліотека стала офіційним хабом Національного проєкту «Дія. Цифрова освіта» ще у 2020 р. Найактуальнішим для жителів громади виявилось питання оплати комунальних послуг онлайн. Мешканці громади мали змогу скористатися електронною послугою реєстрації в додатку «Дія» за інформаційної підтримки бібліотекарів, які допомагали подавати заявки на компенсацію за пошкоджене майно у період воєнних дій та реєструватися на отримання грошової допомоги тощо.

Ніжинська центральна бібліотека проводить індивідуальні безкоштовні навчальні заняття з основ комп'ютерної грамотності, надає консультації щодо окремих можливостей та послуг на єдиному порталі державних послуг Дія, навчає як оплатити суспільно значимі послуги через системи Інтернет-банкінгу (комунальні, придбання квитків на транспорт, концерти), допомагає в замовленні косметичних товарів, квітів, речей побуту на сайтах Інтернет-магазинів; зареєструватися в особистих кабінетах (Нафтогаз України, Чернігів Обленерго та інших сервісах), бронювати ліки на сервісі пошуку і бронювання ліків TABLETKI.UA; на сайті Пенсійного фонду України тощо.

На базі Новгород-Сіверської міської бібліотеки надавалися індивідуальні консультації всім охочим з різних питань, що переважно стосувалися користування та налаштування смартфонів, пошуку різної інформації. Було проведено груповий лекторій «Безпека в мережі. Можливості додатка та порталу Дія».

◆ МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я

Ментальне здоров'я є невід'ємною частиною щасливого життя. Особливо потрібно дбати про внутрішні ресурси людини в умовах війни, аби активно жити, реалізувати свої здібності, працювати, піклуватися про інших. Тому бібліотеки області активно проводять тренінги, терапевтичні майстерки для дітей та дорослих.

У **Бобровицькій бібліотеці для дорослих** кваліфікована психологиня БФ «Рокада» Олександра Сердюк провела тренінг для дівчат та жінок «Внутрішні опори, як ресурсність у воєнний час».

За ініціативи арттерапевтки Світлани Зазимко відбулося творче заняття «Янголотерапія», де учасники заходу заглибились у свої почуття, помедитували та наповнились спокоєм, що дуже необхідно в умовах воєнного стану.

На базі бібліотеки також відбулося навчання з емоційної компетентності для батьків у рамках проєкту СМУГА від United Help Ukraine. Заняття допомогли дорослим відновити свої сили, отримати внутрішню впевненість, навчитися розпізнавати свої емоції та володіти ними.

Борзнянська публічна бібліотека також співпрацювала з психологами з БФ «Рокада», «USAID», які провели тренінги на теми: «Розбудова стійкої системи громадського здоров'я», «Правильне харчування», «Розпізнавання та зміни негатив-

них думок», «Від стресу до ресурсу», «Як контролювати емоційно-психологічний стан дітей в стресовій ситуації».

Городнянська центральна бібліотека провела вуличну акцію «Ментальне здоров'я: як подбати про себе?» Бібліотекарі говорили з жителями громади на вулицях міста. Щоб оцінити свій психологічний стан та зрозуміти чи потрібна допомога спеціалістів, пропонували скористатись «Опитувальником про стан здоров'я».

У просторі можливостей та ідей бібліотеки пройшли дводенні інформаційні сесії за тематикою:

- стрес та способи управління стресом;
- психічне благополуччя та стратегії підтримки;
- гігієна сну;
- медична реформа в Україні.

Заняття організовані за проектом «Зміцнення системи охорони здоров'я та підвищення стійкості громад в Україні», що реалізується міжнародною громадською організацією «Лікарі світу».

У **Корюківській публічній бібліотеці** завдяки співпраці з районною організацією Товариства Червоного Хреста України у бібліотеці продовжив працювати Пункт психосоціальної підтримки, що дало можливість допомагати дітям з внутрішньо переміщених сімей, багатодітних та малозабезпечених родин. Дві бібліотекарки продовжили своє навчання і отримали сертифікати від Міжнародної організації Червоного Хреста: «Надання населенню першої допомоги» та «Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій». Протягом року бібліотекарки-волонтерки проводили заходи з психосоціальної підтримки. Зазвичай, заходи відбувалися двічі на тиждень. Це переважно заняття зі зміцнення психологічного стану та відновлення внутрішнього ментального ресурсу (майстер-класи, малюнкова терапія, артрелакс, казкотерапія, різні арттерапевтичні заняття з елементами творчості тощо).

Під час проведення заходів волонтерки з психосоціальної підтримки для зміни діяльності використовували настільні ігри, часто проводили різноманітні руханки, вправи, які допомагають зняти емоційну напругу та втому. До прикладу, під час години розваг з ігровими вправами «Парашутні веселощі» діти з радістю виконували різноманітні вправи з парашутом: створювали «хвилі», ховалися під парашутом, змагалися у швидкості та спритності.

Неповторна атмосфера спокою та творчості зазвичай панує на занятті з психосоціальної підтримки, під час якого використовується стіл-пісочниця з кольоровою підсвіткою. Діти малюють піском, експериментують з кольорами та формами, виражають свої емоції та занурюються в процес, що допомагає зняти напругу, покращити настрій і розвинути уяву.

А дорослі користувачі залюбки відвідують заняття із майндфулнесу та курсу «Самодопомога Плюс».

У рамках Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» для своїх найменших користувачів з нагоди Дня спільноти з ментального здоров'я у бібліотеці організували коло турботи «Затишний світ дитинства». Розпочали із вправ з психологічного розвантаження («Познайомимось», «Хмарка настрою»). Займались дихальними практиками для стабілізації психологічного стану «Вдих-видих» з використанням спеціальних карток. Та найбільше дітям сподобались ігри для вивільнення агресії: «Пружина», «Морська зірка», «Тигрєня випускає пазурі», «Влуч у ціль», «Докричатися до місяця» та ін. А ще були психологічні хвилинки для створення гарного настрою «Різнокольорові мильні бульбашки» тощо. У ході проведення заходу діти отримали багато корисних порад та позитивні емоції. Додали у свою «скарбничку знань» інформацію про підтримку ментального здоров'я у воєнний час.

Бібліотекарі **Бахмацької центральної бібліотеки** також взяли участь у циклі тренінгів у рамках Всеукраїнської програми з ментального здоров'я «Ти як?». Відбулися зустрічі з консультантом Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», створеної за ініціативи Олени Зеленської, яка ознайомила присутніх з сервісами та вручила брошури з важливими інформацією та порадами у сфері ментального здоров'я. Працівники бібліотеки написали «Щоденники стійкості» у межах комунікаційної кампанії «Ти як? Стійкість», що ґрунтується на терапевтичній силі письма.

У межах проєкту «Ми разом. Розбудова стійкої системи громадського здоров'я», який реалізується за підтримки USAID Ukraine – USAID Україна у бібліотеках проведено арттерапевтичні заняття, що допомагали знімати стрес, покращувати настрій і комунікативні навички, а також розвивати уяву і самовираження. Заходи відбулися у Бахмацькій, Зеленівській та Стрільницькій сільських бібліотеках-філіях.

З метою реалізації Всеукраїнського проєкту ментального здоров'я «Ти як?» та відзначення Всесвітнього дня здоров'я у **Новгород-Сіверській міській бібліотеці**

відбувся орієнтаційний тренінг «Перша психологічна допомога», який провела гештальт-терапевтка, практична психологиня Тетяна Могильна. Також у межах програми у читальній залі бібліотеки практичний психолог Ніна Сердюк провела для активних мешканців громади та працівників культури інтерактивну лекцію «Важливі навички в період стресу». На заході присутні вчилися визначати ознаки психічно здорової людини, знайомилися з факторами стресу, а ще – вивчали техніки з надання першої психологічної допомоги.

У межах Європейського тижня громадського здоров'я за участю завідувачки Новгород-Сіверського МРВ ДУ «Чернігівський ОЦКПХ МОЗ» Тетяни Сльозки у бібліотеці була проведена лекція «Психічне здоров'я = фізичне здоров'я».

Волонтери напрямку психосоціальної підтримки Корюківська РОТЧХУ (Товариство Червоного Хреста України) у молодіжному просторі **Сосницької публічної бібліотеки** провели діткам заняття на заземлення та пограли в настільні ігри. Під час заходу учасники мали можливість знайти способи подолання стресу, покращити свій емоційний стан та знайти нових друзів. Такі заняття допомагають відволіктись та розслабитися, а настільні ігри – розвивати логічне мислення та налагодити контакт з однолітками.

У **Талалаївській публічній бібліотеці** Прилуцького району діє проєкт «Бібліотерапія: допоможи собі книгою». У такий спосіб бібліотекарі намагалися сприяти подоланню важких «душевних» моментів: тривожності, депресії, страху, відчаю за допомогою книги. Рекомендували літературу з психології, художню літературу, що має терапевтичний ефект при різних душевних станах.

◆ ДОПОМОГА ЗСУ ТА ВПО

З початком повномасштабного вторгнення рф на територію нашої держави волонтерська діяльність бібліотек стала одним з провідних напрямів. Продовжували бібліотекарі області допомагати ЗСУ та ВПО й у 2024 р.

Бібліотекарі Бобровицької ТГ продовжили перераховувати на підтримку ЗСУ профспілкові та власні кошти, кошти від проведених майстер-класів, надавали гуманітарну допомогу для вимушено переміщених осіб та жителів громади, постраждалих під час окупації. Продовжують плести маскувальні сітки.

Бібліотеки Варвинської ТГ для дітей ВПО все літо проводили різноманітні конкурсно-розважальні заходи, інтерактивні, пізнавальні ігри, майстер-класи, краєзнавчі та патріотичні години.

Напередодні свята Покрови **КЗ «Публічна бібліотека Ічнянської міської ради»** взяла участь у Покровській ярмарці. Працівники бібліотеки та юні відвідувачі центру-хабу виготовили багато різноманітних виробів: килимки, шкарпетки, мішечки миру, сухозбору з лікарських рослин та плодів, подарункові підкови, ляльки-мотанки, патріотичні браслети зі стрічок, паперові кошики, картинки з тваринами у техніці Айріс-Фолдінг. Вторговані від продажу кошти було передано на потреби ЗСУ.

Активно допомагають ЗСУ бібліотекарі Михайло-Коцюбинської ТГ. **Жукотківська бібліотека-філія** пропонує дієвий засіб для боротьби з остеохондрозом, проти відкладення солей, поганого настрою, дефіцитом спілкування – плетіння маскувальних сіток. До Всесвітнього дня прибирання у Жукотках «прибрали» село від літератури ворожою мовою. Зібрали чимало макулатури, вилучені кошти розподілили на потреби нашим захисникам. Не залишились поза увагою такі популярні заходи як благодійний концерт та благодійна ярмарка, на якій зібрали 8 200 грн. Важливо, що в ярмарковій діяльності взяли участь діти, які продавали все напечене разом з мамами та бабусями.

Ковпитська бібліотека-філія спільно з клубом також працює на перемогу. За цей час було сплетено понад 2 тис. м маскувальних сіток. Зробили майже 500 подушок та пошили понад 60 ковдр. Зв'язали багато шкарпеток та наплели килимків.

Серед бібліотек **КЗ «Олишівська публічна бібліотека»** продовжує діяти довгострокова акція «Зіграємо своїх, щоб вороги палали». На абонементних бібліотек-філій розміщено контейнери для збору ниток для в'язання шкарпеток, тканини для пошиття спідньої білизни та устілок, харчових продуктів з довготривалим терміном зберігання.

У бібліотеках **Прилуцької міської ЦБС** протягом року діяла безстрокова акція «Російську літературу на макулатуру». Таким чином містяни подарували книгозбірні 82 примірники затребуваної літератури та здали на вторинну переробку російську літературу із власних бібліотек на суму 1750 грн, яку було перераховано на потреби ЗСУ.

Колектив КЗ «Бахмацька публічна бібліотека» Бахмацької міської ради зібрани протягом року профспілкові внески спрямував на допомогу землякам, які на фронті захищають Україну.

Працівники Бахмацької центральної бібліотеки взимку готували мариновані овочеві салати, шинкували та квасили капусту, різали та кроїли тканину для плетіння маскувальних сіток. Весною та влітку неодноразово готували солодощі для благодійних ярмарків, долучилися до акції по збору пластикових кришечок.

◆ ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Бобровицька публічна бібліотека у 2024 р. підготувала бібліографічний покажчик «Знаменні і пам'ятні дати по Бобровицькому краю на 2024 рік», долучилася до створення туристичного буклета «Палац родини Катериничів» та видала друком краєзнавчу розвідку «Петро Петрович Катеринич. Сторінки життя». Видання розповідають про життя відомого земляка, юриста, підприємця, громадського діяча, мецената Петра Катеринича та знайомлять з історичною пам'яткою Бобровиччини, збудованим ним приватним особняком.

Сновська публічна бібліотека видала збірку патріотичної лірики пам'яті Леоніда Тереховича «Крізь терни болю Україна йде до волі», «Історичні та пам'ятні дати Сновщини на 2025 рік», долучилися до видання книги В. Москаленко «Грані життя євреїв Сновщини».

Срібнянська центральна бібліотека видала бібліографічний покажчик із серії «Славетні імена Срібнянщини» – «Анатолій Михайлович Чміль», бібліографічний покажчик «Анатолій Іванович Харченко» та книгу А. Харченка «Літописці села Сокиринці».

Комарівська публічна бібліотека видала збірки Наума Цивільного «Між двох світів», «Виклики третього літа...», «Градус осені високий...» з мотиваційної серії «Сміємось – отже, не здаємось!».

Менська публічна бібліотека видала збірку «Поетичне мереживо Менщини».

Основними проблемними питаннями, які гальмують процеси трансформації й подальшого інтенсивного розвитку бібліотечної справи в Чернігівській області та потребують вирішення є:

- застарілі фонди та матеріально-технічна база бібліотек (приміщення потребують поточного та капітального ремонту, осучаснення, заміни зношених меблів та устаткування);
- недостатнє фінансування або відсутність фінансування на поповнення бібліотек новою літературою, періодичними виданнями;
- відсутність належної комп'ютеризації книгозбірень та доступу до мережі Інтернет;
- нестача кваліфікованих молодих фахівців;
- низька заробітна плата бібліотечних працівників.

Попри проблеми, бібліотеки Чернігівщини і в умовах воєнного стану, постійних тривог та обстрілів шукають і знаходять можливості для трансформації, активності, співпраці.